

ÚMLUVA CITES A ORCHIDEJE

THE CITES AND ORCHIDS

Jan Kučera

*Ministerstvo životního prostředí, odbor ochrany přírody, Vršovická 65, 100 10 Praha 10,
Email: jan_kucera@env.cz, <http://www.env.cz/www/laws/cites2.nsf>*

1. CITES

V roce 1975 vstoupila ve světě v platnost Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, známá též jako „CITES“ podle zkratky anglického názvu (Convention on International Trade in Endangered Species of wild fauna and flora). Někdy se označuje jako Washingtonská úmluva, neboť byla smluvena v roce 1973 ve Washingtonu. Úmluva byla vyvrcholením mnohaletých snah Světového svazu ochrany přírody (IUCN), aby se omezilo nekontrolované plundrování divoké přírody zejména v rozvojových zemích pro dovoz přírodnin na trhy rozvinutého světa. Přestože byla úmluva CITES sepsána s hlavním zřetelem na ochranu fauny, může být překvapivé, že chrání „jen“ asi 4 000 druhů živočichů ale více než 25 000 taxonů rostlin. Z tohoto počtu je více než polovina taxonů z čeledi Orchidaceae.

Od začátku se prosadil přístup, který je dnes nazýván principem předběžné opatrnosti. Úmluva totiž požaduje kontrolu mezinárodního obchodu i pro druhy, které nejsou vůbec ohroženy, pokud to může přispět k ochraně druhů skutečně ohrožených. To se týká zejména rostlin, kdy na seznamy chráněných druhů byly zařazeny všechny druhy celých rozsáhlých čeledí, jako např. vstavačovitých (Orchidaceae). Přitom za bezprostředně ohrožené považuje úmluva pouze devět taxonů orchidejí, které jsou vyjmenovány v tzv. příloze I mezi druhy, pro něž je v podstatě zakázán mezinárodní obchod s jedinci z volné přírody za komerčními účely. Všechny ostatní Orchidaceae spp. jsou zařazeny v příloze II, kde jsou druhy potencionálně ohrožené anebo druhy podobné druhům ohroženým (Tabulka 1).

Úmluva požaduje, aby celní orgány smluvních států kontrolovaly vývoz a dovoz všech exemplářů, živých nebo mrtvých a výrobků z nich, chráněných druhů, a to zejména, zda jsou zásilky vybaveny předepsanými doklady o původu či povoleními k vývozu. Tyto tzv. doklady CITES, které vydávají k tomu zmocněné úřady (výkonné orgány CITES), mají zaručit, že legálním mezinárodním obchodem nedochází k ohrožování přírody. K tomu účelu musí každý smluvní stát zřídit nebo jmenovat také vědecký orgán CITES, který v jistém smyslu kontroluje činnost výkonného orgánu a poskytuje mu odbornou pomoc.

Se svou základnou 152 smluvních států je dnes CITES vpravdě globální dohodou, která v praxi reguluje obchod i se zbylými nečlenskými zeměmi. Pokud chtějí nečlenské země vyvážet druhy chráněné CITES do smluvních států, musejí navázat formální kontakt se Sekretariátem CITES v Ženevě a stanovit obdobné státní orgány pro vydávání analogických dokladů CITES, jak to požaduje úmluva.